

Hoe werkt natuurmonitoring in Gelderland?

Factsheet

Maart 2020

Gelderland heeft veelzijdige natuur. Deze willen we beschermen en verbeteren. Voor een goede aanpak, moeten we weten hoe het met de natuur gaat en welke gevolgen ons beleid heeft. Daarom onderzoeken we dit (monitoring). Hiervoor ontwikkelden we een efficiënt en samenhangend monitoring-programma. Een programma dat goed inzicht geeft in de staat van de natuur in Gelderland. Doel van de Gelderse natuurmonitoring is antwoord krijgen op specifieke beleidsvragen. Dit vraagt om maatwerk in de monitoring. Daarvoor werken we samen met terreinbeheerders, agrarische en natuurcollectieven en soortenorganisaties aan een goede monitoring. We hebben hierbij de leiding en zorgen voor het benodigde geld.

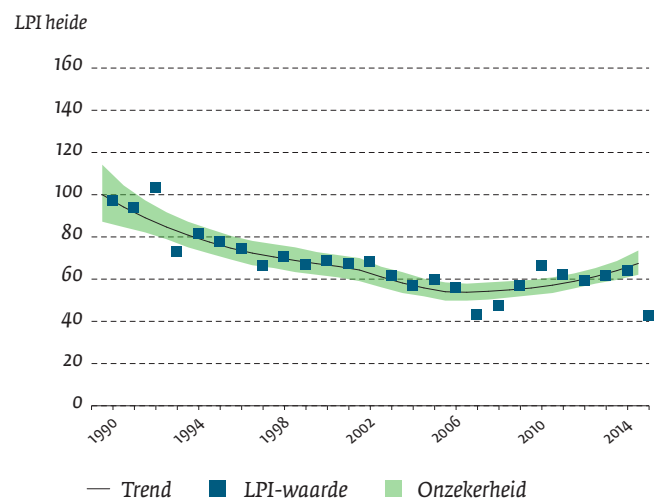
Onze monitoring is deels gebaseerd op landelijke afspraken. Doordat we in Nederland op dezelfde manier informatie verzamelen, kunnen gegevens die in Gelderland zijn verzameld ook landelijk worden gebruikt. In deze factsheet leggen we aan de hand van 5 beleidsvragen in het kort uit hoe de Gelderse natuurmonitoring werkt.

Hoe gaat het met de biodiversiteit in Gelderland?

In 2050 gaat het goed met de biodiversiteit in Gelderland. Dat is de ambitie uit de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland. In 2018 brachten we voor het eerst verslag uit over de staat van de biodiversiteit. Dit deden we in [“Hoe gaat het met de Gelderse natuur”](#). Voor deze rapportage gebruikten we het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM). In het NEM werken we met andere overheden aan de monitoring van de natuur in Nederland. Het NEM zorgt voor (landelijke) meetnetten voor vrijwel alle belangrijke soortgroepen. Soortenorganisaties als Rapon, Sovon, Vlinderstichting, Zoogdierverseniging en Floron verzamelen de gegevens. Het veldwerk wordt

vaak door vrijwilligers gedaan. Wij dragen met ons Vegetatiemeetnet Gelderland bij aan het NEM. Het Centraal Bureau voor de Statistiek verwerkt de resultaten van de monitoring tot natuurstatistieken.

Voorbeeld index uit “Hoe gaat het met de Gelderse natuur”

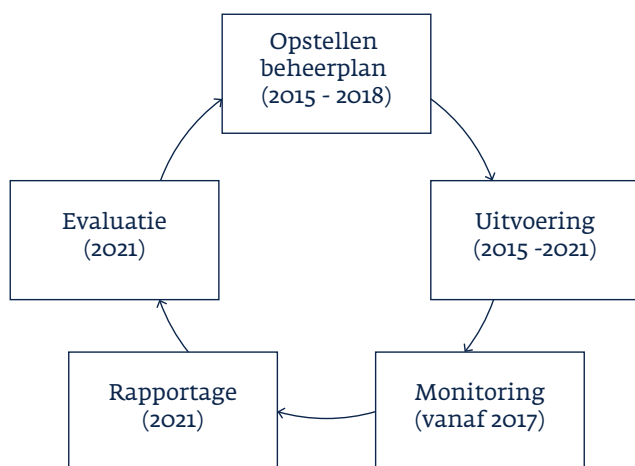
In opdracht van de gezamenlijke provincies worden de monitoringsnetwerken verbeterd en worden de natuurstatistieken doorontwikkeld. Zo brengen we de ontwikkeling van de biodiversiteit van steeds meer soortgroepen en systemen steeds beter in beeld. De volgende Gelderse rapportage staat gepland voor 2021.

Hoe gaat het met de habitattypen en aangewezen soorten in de Natura 2000-gebieden?

Het Rijk heeft de behouds- en ontwikkeldoelen vastgesteld voor habitattypen en soorten van de Natura 2000-gebieden in Gelderland. We geven in een beheerplan per Natura 2000-gebied aan hoe we deze doelen gaan bereiken. Met monitoring brengen we in beeld hoe het gaat met de aangewezen habitattypen en soorten.

De habitattypenkaart wordt iedere 6 jaar bijgewerkt. Hiervoor brengen terreinbeheerders en soms de provincie de begroeiing in een Natura 2000-gebied in kaart. Eens in de 12 jaar wordt een kaart gemaakt van de vegetatie van (relevante delen van) het Natura 2000-gebied. De resultaten van de veldkarteringen verwerken we tot habitattypenkaarten. Inmiddels zijn er voor alle Natura 2000-gebieden vastgestelde habitattypenkaarten die de uitgangssituatie vastleggen ('T=o'-kaart). Alleen de T=o-kaart van de Veluwe moet nog worden vastgesteld. Dit gebeurt waarschijnlijk in 2020.

Beleidscyclus beheerplan Natuura 2000

Voor veel soorten zijn in de Natura 2000-gebieden door het Rijk doelen vastgesteld; doelen die we willen halen. We hebben samen met Sovon, Zoogdiervereeniging, Ravon, EIS en Floron per soort(groep) een aanpak voor monitoring ontwikkeld en ingevoerd. Op basis van deze monitoring kan op termijn per Natura 2000-gebied de trend voor de aangewezen soorten in beeld worden gebracht. Voor vrijwel alle vogels is het vaststellen van een trend nu al goed mogelijk. Sovon deelt deze vogeltrends op haar [website](#). Voor de overige soorten loopt de monitoring nog te kort om betrouwbare trends per gebied in beeld te brengen. In 2021 volgt een rapport over de resultaten van deze monitoring.

Doelsoorten Natura 2000	aantal
Broedvogels	22
Wintervogels	28
Zoogdieren	2
Amfibieën	1
Vissen	8
Insecten	2
Planten	1

Hoe gaat het met het beheer en herstel van de stikstofgevoelige natuur in de Natura 2000-gebieden?

We hebben voor ieder Natura 2000-gebied in het beheerplan vastgelegd hoe het gaat met de aangewezen habitattypen en soorten, welke knelpunten er zijn en welke maatregelen we op korte termijn en op langere termijn nemen. Nadat de beheerplannen waren vastgesteld, begonnen we de maatregelen uit te voeren. Voor de meer complexe maatregelen loopt dit werk in verschillende gebieden door tot in 2021. Het gaat daarbij vaak om de aanpassing van de waterhuishouding, waarbij sprake is van externe effecten. In "[Voortgang realisatie Gelders Natuurnetwerk](#)" deden we verslag van de voortgang.

Ontwikkelingen in de natuur gaan meestal niet snel. Dit betekent dat vaak pas op langere termijn betrouwbare uitspraken gedaan kunnen worden over de effecten van herstelmaatregelen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de ontwikkeling van habitattypen in Natura 2000-gebieden. Herstelmaatregelen leiden vaak pas na meer dan 10 tot 20 jaar tot een meetbare uitbreiding of kwaliteitsverbetering. Om toch al eerder in beeld te brengen hoe effectief herstelmaatregelen zijn voor stikstofgevoelige natuur, hebben we een apart meetprogramma opgezet. In dit programma volgen we indicatoren die op kortere termijn aangeven of de gewenste ontwikkeling op gang is gekomen. Per Natura 2000-gebied met stikstofgevoelige habitattypen is hiervoor een 'meetnet procesindicatoren' opgezet. De indicatoren die hiervoor in het veld gemeten worden, zijn (maatwerk per Natura 2000-gebied):

- karakteristieke plantensoorten, 1 keer per 3 jaar veldkartering
- waterstand, continue meting
- waterkwaliteit grondwater en oppervlaktewater, jaarlijks tot 1 keer per 3 jaar bemonstering
- bodemkwaliteit, 1 keer per 3 jaar bemonstering

Wij zijn verantwoordelijk voor dit meetnet. We geven andere partijen opdracht de velddata te verzamelen (Vitens, adviesbureaus, terreinbeherende organisaties). Wij zijn verantwoordelijk voor de interpretatie van de data.

Er wordt vanaf 2018 data verzameld, vanaf 2021 rapporteren we hierover. Aangezien de uitvoering van de maatregelen in veel gebieden nog in volle gang is, zullen de effecten hiervan nog nauwelijks in de rapportage naar voren komen.

In het kader van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) werden de resultaten van deze monitoring jaarlijks verzameld en door BIJ12 verwerkt in een landelijke rapportage. Voor het tijdperk na het PAS moeten hierover opnieuw afspraken worden gemaakt.

Naast deze veldmonitoring vindt in ieder Natura 2000-gebied jaarlijks een veldbezoek plaats. We bespreken dan met de beheerder(s) en eventueel andere betrokkenen in het veld het beheer en de ontwikkeling van de stikstofgevoelige natuur. We maken dan ook afspraken over eventuele bijsturing van het beheer en de herstelmaatregelen. We leggen de bevindingen en de afspraken vast in een verslag.

Hoe gaat het met de kwaliteit van de door de provincie gesubsidieerde natuur?

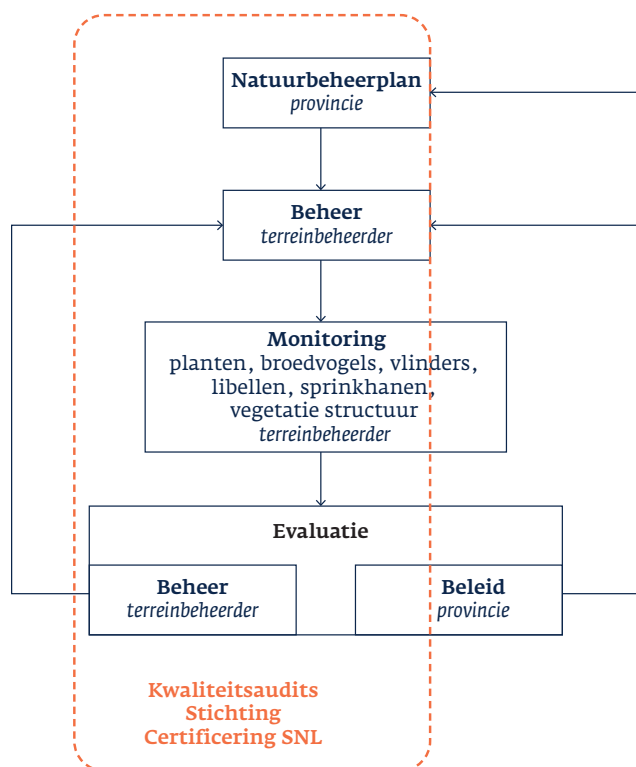
Vanaf 2014 geven we subsidie aan gecertificeerde terreinbeheerders voor het beheer van natuurgebieden. In het natuurbeheerplan leggen we vast welk type natuur waar beheerd moet worden. In subsidiebeschikkingen met een looptijd van 6 jaar maken we afspraken met terreinbeheerders over het beheer. Een terreinbeheerder kan ervoor kiezen subsidie voor monitoring aan te vragen. Vrijwel alle terreinbeheerders in Gelderland doen dit. Dit verplicht de terreinbeheerder om natuurmonitoring uit te voeren volgens landelijke afspraken en monitoringdata te delen in daarvoor afgesproken databanken. Vragen beheerders geen subsidie aan, dan zijn wij verantwoordelijk voor de monitoring van die terreinen.

Afhankelijk van het beheertype worden 1 keer per 6 jaar planten (vegetatiekartering 1 keer per 12 jaar), broedvogels, vlinders, libellen, sprinkhanen en vegetatiestructuur in kaart gebracht.

Het opnemen van de vegetatie

Sturingscyclus natuurbeheer

De terreinbeheerder gebruikt de monitoringdata om op gebieds- of perceelsniveau de resultaten van haar beheer te evalueren. Zo kan het beheer worden verbeterd. De beheerder kan ook aan ons voorstellen om de doelstelling voor een perceel te wijzigen. Gezamenlijke provincies hebben ervoor gekozen dat gesubsidieerd natuurbeheer alleen wordt uitgevoerd door gecertificeerde beheerders. Hiervoor hebben de provincies de Stichting Certificering SNL opgericht. Dit onafhankelijke orgaan certificeert natuurbeheerders wanneer zij aan kwaliteitseisen voldoen. De stichting voert bij alle gecertificeerde beheerders kwaliteitscontroles uit.

Wij gebruiken de monitoringsgegevens die vanwege de SNL worden verzameld voor beleidsevaluaties. Op basis van deze evaluaties passen we indien nodig het Natuurbeheerplan of afspraken met natuurbeheerders aan. In Gelderland leidde dit in 2019 tot meerjarige projecten voor kwaliteitsimpulsen voor kruiden- en faunarijke graslanden (beheertype N12.02) en kruiden- en faunarijke akkers (N12.05).

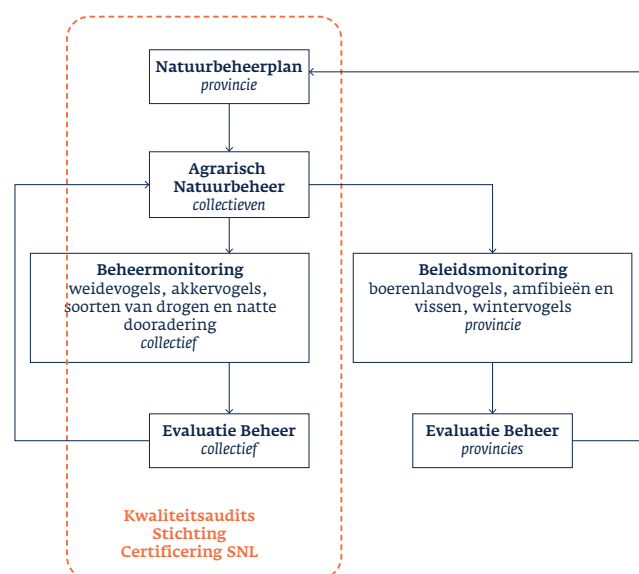
Hoe gaat het met de biodiversiteit in het agrarisch gebied met agrarisch natuur- en landschapsbeheer?

Vanaf 2014 geven we subsidie aan gecertificeerde agrarische collectieven voor agrarisch natuurbeheer. In het Natuurbeheerplan leggen we vast welk type agrarische natuur waar beheerd moet worden. We maken afspraken met collectieven over het beheer in subsidiebeschikkingen met een looptijd van 6 jaar.

In het agrarisch natuurbeheer wordt onderscheid gemaakt tussen beheer- en beleidsmonitoring. De beheermonitoring wordt uitgevoerd door de gecertificeerde collectieven. De beheermonitoring is niet vrijblijvend, want deze is opgenomen in het kwaliteitshandboek welke de basis vormt voor de certificering. Voor de monitoring ontwikkelde de Stichting Collectief Agrarisch Natuurbeheer 3 protocollen: voor weidevogels, voor akkervogels en voor soorten van droge en natte dooradering. Het agrarisch collectief gebruikt de monitoringsgegevens om haar eigen beheer te evalueren en bij te sturen.

Wij zijn verantwoordelijk voor de beleidsmonitoring. Door beleidsmonitoring krijgen we meer inzicht in de vraag of het stelsel van agrarisch natuurbeheer effectief en efficiënt is. Deze monitoring is ontwikkeld door de gezamenlijke provincies. De provincies zorgen voor de financiering en de uitvoering. De beleidsmonitoring is gestart in 2016. De eerste rapportage komt in 2020 of 2021.

Sturingscyclus agrarisch natuur en landschapsbeheer

Provincie Gelderland

Markt 11
6811 CG Arnhem
Postbus 9090
6800 CX Arnhem
026 359 99 99
provincieloket@gelderland.nl
www.gelderland.nl